

zgled prevajanja v povest vpletenih pastirskih popevk, ki jih je pastirček Fr. B. slišal in pel v svojem planinskem raju. J. Db.

Fran Milčinski, **Ptički brez gnezda**. Povest. Druga izdaja. 1937. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Mohorjeva knjižnica 98. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Cena za ude: broš. 39 din, vez. 51 din.

Ce katera, je zaslužila ta knjiga, da se je po 20 letih prav danes spet natisnila in dala ljudem v roke, in želel bi, da bi se ta módra knjiga čim bolj razširila, da bi jo brali, s premislekom prebirali tako stari kakor mladi. Dom in svet je že l. 1917., ko je knjiga prvič izšla v Slovenskih večernicah (71. sv.) obširno poročal o njej in poudaril njene življenjske in umetniške vrednote. Danes je Milčinskega povest morda še bolj sodobna kakor je bila tedaj, ko jo je Milčinski spisal. Če je bil že v času, ki se povest v njem godi, v poslednjem desetletju preteklega stoletja, v Ljubljani in vseh večjih mestih otroku življenjski prostor hudo omejen — kako se oddahne Jerajeva družina, ko se preseli v obrobje mesta z vrtovi in zelenjem in možnostjo za vrtno delo! — danes je še mnogo bolj: le glej, kje je v modernih velikih stavbah v sredini mesta z neštetiimi stanovanji kaj prostora, da bi otrok na soncu in zraku mogel poskočiti in žogo vreči, kaj šele brskati po gredi in »rožice« saditi in presajati. In če je že tedaj toliko otrok bilo prepuščenih samemu sebi, kaj šele danes, ko ob »nezmernih« delovnih zaslužkih — ne samo v krogu ročnih delavcev! — mož in žena garata po ves dan, da zaslužita za stanovanje, hrano in obleko! O blaženo »stoletje otroka«, blaženo stoletje »materinskih dni«!

Umetniško odlično je, kakó življenjsko resnično, živo in nazorno in ob vsej grotesknosti človeško veljavno je upodobil Milčinski tako svoje ptičke brez gnezda: drzno naivnega pokvarjenca Kocmurjevega Tončka z vlačugasto sestro mu Micko-Irmo, zbeganega izkoreninjenca Pirčevega Tinčka, ki ga mesto z mestnim očetom vred skoraj strè, in fantastičnega sanjača Jerajevega Milana, kakor tudi njihove vzorne vzgojitelje: nasilnega pijanca in lenega zajedalca Kocmurja, tip staroljubljanske barabe, z ustraховano ženo, visokospoštovanega predsednika pevskega društva »Strune« in iznajdljivega organizatorja družabnih zabav odvetniškega pisarja gospoda Jeraja z dražestno gospo soprogo, vsega spoštovanja vrednega čevljarskega mojstra in strahovalskega vzgojitelja in tepežniškega očeta gospoda Pirca, in še dolgo vrsto mladostnih »barabic«, kakor gumbe režočega Likarja, in drugih izkoriščevalcev nerazsodnih otrok, kakor »pobožnega« starca-berača, »slepca«-sleparja z Milančkom, »ravnatelja ameriškega cirkusa« Šparenbleka s Stan-
kom. Prav tako nazorno so narisani, časih le z dvema, tremi potezicami, prijatelji mladine, predvsem Milančkova skrbnica, zvesta dekla Jera, zlata Tončkova dolenjska teta Mica, kmet na cesti z živino in Tončkom, težak v tržaškem pristanišču z Milanom, tudi odločno »prijazni« stražnik Kobilica in Jerajev modri šef dr. Šipelj; njegov izrek, da tisti, ki domovini dá vrsto dobro vzgojenih sinov in hčera, za narod in domovino več stori kakor cela vojska kričavih javnih delavcev, velja danes še bolj kot kdaj poprej.

Užitek je slediti Milčinskemu, s kako konkretnostjo, začinjeno dostikrat s karikaturo in grotesko, te svoje ljudi prikazuje, kako jasno pripoveduje

o mnogoličnih junaščinah svojih odraslih in nedoraslih grešnikov — v motivih je naravnost neizčrpen — kako sočna je njegova govorica, kako domačnostne njegove podobe in figure, prav kakor je to poudaril že Pregelj ob njegovi knjigi o Tolovaju Mataju. Le proti koncu knjige je pripovedovanje tu in tam nekoliko bolj medlo, tudi je notranji preobrat pri čevljarju Pircu in pri Mici-Irmi bolj malo prepričevalen.

Vse k vsemu je Milčinskega povest »Ptički brez gnezda« še danes ena najboljših slovenskih ljudskih povesti, odlična tako po svoji idejni in vzgojni vsebini kakor tudi po oblikovanju ljudi in mikavnosti pripovedne zgodbe. Podobe v knjigi bodo mladim in starim dobrodošle. Ivan Grafenauer

Poljske novele. Izbral in prevedel France Vodnik. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1937. Mohorjeva knjižnica 97. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Cena za ude: broš. 21 din, vez. 30 din.

France Vodnik nam v tej knjižici nudi osem krajših pripovednih spisov, kakršne »po navadi imenujemo novele v najširšem pomenu«, iz poslednjih treh pisateljskih rodov poljskega slovstva, starejšega realizma (Eliza Orzeszkowa), predvojne moderne (Štefan Żeromski, Andrej Strug, Kazimir Przerwa-Tetmajer, Vladislav St. Reymont, Julij Kaden-Bandrowski) in povojnega rodu (Ferdinand Goetel, Marja Dombrowska). Skoraj vsem povesticam je skupna osnovna misel o zmagoviti sili ljubezni z edino izjemo morda črtice Marje Dombrowske »Uteha«, ki pripoveduje o smrti in pogrebu grajskega pastirja in je skoraj čisto narodopisnega značaja (kakor pri nas ta in oni Podgoričanov spis). To je ljubezen do vnučkov, silnejša od smrti, ki pokliče babico s sanjske poti z rajnim možem in izpred nebeških vrat k jokajočemu bolnemu vnučku (Orzeszkowa, Babica); materinska ljubezen, ki še šibko žival požene, da za ceno svojega življenja reši mladiče, dočim graščakinja ljubezen do otroka z oholo častihlepnostjo in sirovostjo v sebi zamori (Reymont, Psica, podobno Goetel, Schmerzenreich); ljubezen do svojega Boga, ki vodi skrivnega katoličana iz siloma popravljenih krajev v Rusiji z vnukinjo na vsakoletno skrivno romanje po samotnih gozdovih in pustinjah v daljne katoliške kraje k velikonočni spovedi in obhajilu in naposled v smrt v snegu in viharju (Żeromski, K svojemu Bogu); ponižno zvesta ljubezen ubogega nesvobodnega hlapca do velikega, zdaj ponižanega gospoda graščaka v sibirski katorgi (vanjo sta skupaj prišla zardi udeležbe pri poljskem uporu l. 1863.); ta ljubezen naposled premaga še celo zadnji ostanek gosposke ošabnosti in ponosa v nekdanjem gospodarju (Strug, Gospod in hlapec); zvestoba in ljubezen do gospodarja, s katero psica (v nekakem čudežnem metafizičnem instinktu) še po smrti po rešenem mladiču, ko ta doraste, maščuje na morilcu smrt svojega gospodarja (Goetel, Schmerzenreich); ljubezen do trpečega bližnjega, ki oplemeniti še zavrženega razbojnika in morilca, ljubezen do trpeče živali, ki oplemeniti zaničevanega hlapčeta, dočim brezsrčnost človeško dostojanstvo kljub visokemu stanu uniči (Przerwa-Tetmajer, Jezus in razbojniki, Reymont, Psica); ljubezen in zaupanje do zanemarjene tatinske dekle, ki v zakrknjeni grešnici premaga trmo, katere niti zapor niti tepež nista mogla ukloniti (Kaden-Bandrowski,